

Koolivõrgu programmi 2019-2022 seletuskiri

Sisukord

1. Programmi taust ja vajalikkuse põhjendus.....	1
2. Programmi eesmärk ja mõõdikud	5
3. Programmi meede ja tegevused.....	5
3.1 Meede 1: Koolivõrgu korrastamine.....	5
4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad poliitikainstrumentid.....	10
5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele.....	10
6. Programmi juhtimiskorraldus.....	11

1. Programmi taust ja vajalikkuse põhjendus

Koolivõrgu programm on koostatud „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ (edaspidi EÕS) rakendamiseks. Programmi elluviimine aitab kaasa EÕS-i eesmärgi 5: „Võrdsed võimalused elukestvaks õppeks ja õppes osaluse kasv“ saavutamisele, sh otseselt meetme 5.2 „Kvaliteetse ja valikuterohke gümnaasiumihariduse võimaluste loomine igas maakonnas ning kvaliteetse kodulähedase põhihariduse tagamine“ eesmärgi täitmisele. Samuti toetatakse meetmete 5.3 „Kvaliteetse ja töömaailma vajadustele vastava kutsehariduse kättesaadavuse tagamine“ ja 5.5 „Nõrgema konkurentsivõimega inimestele õppes osalemiseks tingimuste loomine“ rakendumist.

Programmi tegevused aitavad kaasa Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014 – 2020 prioriteetse suuna 1 „Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ eesmärgi 4 „Demograafiliste muutustega arvestav ja kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv koolivõrk, mis tagab võrdse ligipääsu kvaliteetsele haridusele kõigis Eesti piirkondades“ tulemuste saavutamisele.

Programmi põhirõhk on üldhariduskoolide võrgu korrastamisel, mis arvestaks demograafilisi muutusi ning tagaks kvaliteetse hariduse ühtlase kättesaadavuse kogu Eestis. Koolivõrgu korrastamisel peetakse silmas, et kvaliteetne, kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv põhiharidus oleks kättesaadav kodu lähedal ning kõrge tasemega valikuterohke gümnaasiumiharidus kõigis Eesti maakondades.

Üldhariduskoolide õpilaste arvu vähenemine¹ viimase 20 aasta jooksul 33% võrra ja linnastumine on tinginud olukorra, kus koolipidajad ei suuda ühtlaselt kõrget õppe kvaliteeti tagada. Väikese õpilaste arvuga koolides on raskusi õpetajatele täiskoormust ning gümnaasiumides õpilastele valikuvõimalusi pakkuda. See on kaasa toonud gümnaasiumiõpilaste liikumise suurlinnadesse. 2016/2017. õppeaastal tegutseb 535 üldhariduskooli - 351 põhikooli ning 184 keskkooli ja gümnaasiumi (sh 16 täiskasvanute gümnaasiumi). Statsionaarse õppevormiga põhikooliastmega koole on 497 (sh keskkoolid, kus toimub õpe põhikooliastmes) ja gümnaasiumiastmega koole 168.

Praxise analüüsi „Eesti põhikooli- ja gümnaasiumivõrgu analüüs aastaks 2020“ alusel võiks 2020. aastal Eestis olla 352 põhikooli, mis on enam kui 100 kooli võrra tänasest vähem. Sama

¹ Võrreldes 1996. aastaga oli üldhariduskoolide statsionaarseõppe õpilaste arv 2016. aastaks vähenenud pea 72 000 õpilase võrra, koolide arv 220 võrra, sealhulgas gümnaasiumiastmega koolide arv 61 võrra. Allikas: EHIS ja Statistikaamet

analüüsi alusel oleks aastal 2020 vajadus 121 437 põhikooli õpilaskoha järele, mis on võrreldes 2016. aastaga umbes 1% väiksem. Põhikooli õpilaste arv kasvab tiheasustusega piirkondades (eeskätt Tallinnas, Tartus, Harjumaal), samal ajal ülejäänud piirkondades kahaneb. Kui 60% põhikooli lõpetajatest jätkaks haridusteed gümnaasiumis, võiks Praxise analüüsi kohaselt aastal 2020 tegutseda Eestis 58 gümnaasiumi, mis on ainult kolmandik praegustest.

Õpilaste arvu vähenemise tõttu on paljud koolihooned muutunud ruumikasutuselt ebaefektiivseks, märkimisväärne osa hariduskuludest kulub pooltühjade hoonete ülalpidamisele. Haridusvaldkonnas oli 2016. a kasutusel kokku ligi 3,5 miljonit m² üldpinda, sh üld-, kutse- ja kõrghariduses 3,43 miljonit m². Kõige suuremat osa (ligi 2,1 miljonit m²) haridustaristust kasutati üldhariduses, kus õppuril oli koolis kasutada keskmiselt 14,3 m² üldpinda, pooltes õppeasutustes aga rohkem kui 19 m². Kui jätta arvestamata sporditaristu, ühiselamute ja õpilaskodude ning abihoonete pind, väheneb keskmine pinnakasutuse määrdik õpilase kohta alla 12 m². Maapiirkondade ja suuremate keskuste koolide pinnakasutuse vahe oli sageli kahekordne, sest viimaste aastakümnete linnastumise pärast on keskustest väljaspool laste arv vähenenud oluliselt rohkem. 2030. aastaks prognoositakse kõigis maakondades peale Harju- ja Tartumaa keskmise pinnakasutuse suurenemist, sest õpilaste arv väheneb. Maakonniti on pinnakasutuse muutus väga erinev. Üldhariduskoolide pinnakasutuse optimeerimise eesmärk aastaks 2020 on viia kasutatav pind õpilase kohta ilma õpilaskodu, ühiselamute ning spordipaikadeta võimalikult 10 m² lähedale. 2016. a vastas sellele kriteeriumile vaid alla kolmandiku üldhariduskoolidest.

Koolivõrgu programm toetab põhikooliklassideta riigigümnaasiumide loomist. Ainult gümnaasiumiastmega koolis on õppekorraldus kohandatud gümnaasiumiõpilasele, valmistades teda ette õpinguteks kõrgkoolis või kutseõppeasutuses. Optimaalse õpilaste arvuga, gümnaasiumide riigi pidamisele viimine suurendab omavalitsuste võimekust keskenduda kvaliteetse põhihariduse tagamisele. Ühtlasi mõjutatakse põhikooli lõpetajat võtma enam vastutust oma edasise, võimetele vastava haridustee valikul. Näiteks 2013. aastal valisid 12-klassiliste koolide põhikooliastmete lõpetajatest 86% edasiõppimiseks gümnaasiumi ning 12% kutsekooli, samal ajal kui 9-klassilistes koolides olid vastavad näitajad 77% ja 20%. Üheks põhjuseks on kindlasti asjaolu, et 12-klassilised koolid asuvad enamasti linnades ja 9-klassilised koolid maapiirkondades, aga ka see, et 9-klassilise kooli lõpetamisel on noor sunnitud mõtlema ja otsustama oma edasise haridustee üle, samas kui 12-klassilise kooli põhikooli lõpetajal selline vajadus otseselt puudub. Põhikooli ja gümnaasiumi lahutamise tekitab olukord, kus põhikooli lõpus on edasiste õppevalikutena võrdväärsemalt arvestatavad nii gümnaasium kui ka kutseõppeasutus.

Haridusliku erivajadustega (edaspidi HEV) õpilaste õppe korraldamisel lähtutakse kaasava hariduse põhimõttest, et üldjuhul õpib HEV õpilane elukohajärgses koolis. Kõikidel lastel peab olema õigus elada kodus, kui seal on loodud nende arenguks vajalikud tingimused. Programmist toetatakse koolipidajaid investeringutega taristusse, sisustusse ja õppevahenditesse, et kohandada õppekeskkond õpilaste erivajadusele.

Erivajadustega õpilaste HEV koolis õppimine on õigustatud juhtumitel, kui laps vajab väga spetsiifilist õppekorraldust ja ressursimahukaid tugimeetmeid, mida tavakoolis ei ole võimalik tagada.

Kaasava hariduse põhimõtetest tulenevalt peavad lastele olema kättesaadavad haridus-, sotsiaal- ja tervishoiu-, sh rehabilitatsiooniteenus. Nende teenuste sidustamine võimaldab tagada ühtlase kvaliteedi optimaalsete kuludega. See aga eeldab, et HEV õpilaste koolid asuksid kohtades, kus on võimalik teenuseid komplekselt pakkuda. Sama oluline on hea transpordiühendus piirkonna asumitega, et lapsed saaksid iga päev kodust kooli käia. Erivajadustega õpilaste õppekorralduses oli kitsaskohaks ebaselge vastutuse jaotus riigi ja kohalike omavalitsuste vahel. Vastutuse jaotust täpsustati põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuste käigus, mille tulemusel kogu vastutus põhihariduse osas anti kohalikele

omavalitsustele koos selleks vajaliku rahalise toega. Samaaegelt toimunud kohalike omavalitsuste reformi tulemusel loodi eeldused kohalike omavalitsuste poolt võimaldatavate haridus- ja sotsiaalteenuste paremaks pakkumiseks. Kohalike omavalitsuste vastava soovi korral ja eelnevalt kokku lepitud tingimustel on riik alustanud riigi pidamisel olevate HEV õpilaste koolide ja nende taristu üleandmist kohalikele omavalitsustele, mis võimaldab HEV kooli tegevusi paremini seostada kohaliku omavalitsuse või laiemal piirkonnal koolivõrguga ning rakendada olemasolevat ressursi senisest paremini hariduse ja muude teenuste võimaldamisel.

Koolivõrgu programmi abil jätkatakse HEV koolivõrgu korrastamist ja erituge vajavate õpilaste õppetingimuste parandamist.

Eesti kutseõppeasutuste võrk korrastati olulisel määral eelmisel kümnendil ning õppekeskkond kaasajastati Euroopa Regionaalarengu fondi 2004-2006 ja 2007-2013 perioodi toetuste abil. Täna on Eestis 3 munitsipaal-kutseõppeasutust ja 26 riigi kutseõppeasutust. Selline kutseõppeasutuste võrk on optimaalne tingimustel, et järgnevatel aastatel jätkab 30-35% põhihariduse lõpetajatest õpinguid kutseõppeasutustes. Linnastumine ning suuremates linnades põhikoolidest kutseõppeasutustesse õppima suunduvate noorte osakaalu suurenemine võib tuua kaasa vajaduse luua linnadesse kutseõppe kohti juurde. Samas peab riik kutseõppe kättesaadavuse tagama ka väheneva õpilaste arvuga maapiirkondades, mistõttu on seal oluline optimeerida hoonete kasutust. Investeeringute maht järgnevatel aastatel on väiksem üldhariduskoolide vajadusest. Kõige suurem investeering plaanitakse teha Tallinnasse asutatava muusika- ja tantsuerialade ühendkooli uue õppehoone ehitamisse², kuhu koondatakse sarnaseid õppetingimusi eeldavad erialad.

Noorte kõrval tuleb luua head ja paindlikud keskhariduse omandamise võimalused ka täiskasvanutele. 2011. aastal läbi viidud rahvaloenduse andmeil oli Eestis 20-64-aastaste hulgas 118 000 keskhariduseta täiskasvanut, mis moodustab umbes 15% elanikkonnast. Erinevad uuringud näitavad, et keskhariduseta inimeste olukord tööturul, nende tervisenäitajad ja üldine majanduslik olukord on üldjuhul halvem kui keskhariduse või kõrgema haridusega inimestel. Seega on oluline luua madala haridustasemega inimestele paindlikud võimalused tasemeharidusse tagasipöördumiseks. Täiskasvanute õpe gümnaasiumites ja kutseõppeasutustes tuleb kujundada varakult haridusest eemale jäänud inimestele teiseks võimaluseks, kus õppekorraldus on paindlik ning lisaks tasemekoolitusele arendatakse võtmepädevusi ja pakutakse mitteformaalset õpet. Riigigümnaasiumidesse ja kutseõppeasutustesse õppekohtade planeerimisel arvestatakse ka täiskasvanud õppijate vajadustega ning nende arvu prognoosidega ning kokkuleppel kohaliku omavalitsusega võib riik võtta üle täiskasvanute õppe korraldamise, kui sellega paranevad õppija võimalused kvaliteetse hariduse paindlikuks omandamiseks ja efektiivne ressursikasutus. Maakondades, kus ei ole täiskasvanute gümnaasiume, luuakse vajadusel õppekohad riigigümnaasiumide juures.

Koolivõrgu programmi investeeringutega toetatakse neid omavalitsusi, kes on oma koolivõrgu ümber korraldanud või on otsustanud seda teha, arvestades õpilaste arvu muutust vähemalt kuni aastani 2030, väljakujunenud tõmbekeskusi, omavalitsuste ühinemist, transpordivõrgustikku jms ning investeeringutega hõlmatud koolihooned on säästlikud, efektiivse pinnakasutusega ja tagavad õppevõimalused erivajadustega õppijatele.

Koolivõrgu programmi tegevuste eesmärgiks on parandada haridusasutuste vahelist koostööd õppija õppekorralduse paindlikkuse suurendamisel ja õppe individualiseerimisel, samuti ressursside paremal kasutamisel. Õppijakesksed lahendused õpitee kujundamisel suurendavad,

² Tallinna Muusikakeskkooli, G. Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli ja Tallinna Balletikooli ühendamisel tekkivale kutseõppeasutusele uue õppehoone rajamise projekt võeti teadmiseks 02.10.2014 Vabariigi Valitsuse kabinetiistungil

õpimotivatsiooni, vähendavad väljalangevust, parandavad huvi jätkata õpinguid järgmisel haridustasemel või omandada muul viisil vajalikke oskusi ja teadmisi elukestvas õppes, mille tulemusel suurendab inimeste konkurentsivõimet tööturul ning riigi majanduse konkurentsivõime maailmas.

Koolivõrgu korrastamise tulemusena tegutseb vähemalt igas maakonnas ning suurlinnas kaasaegse õppekeskkonna ja õppekorraldusega riigigümnaasium. Kutseõppe tingimused sh muusika- ja tantsuerialadel on paranenud ning suureneb kutset omandavate õpilaste arv. Paraneb ruumikasutuse efektiivsus põhikoolides ja gümnaasiumides ning vähenevad kulud hoonete ülalpidamisele, mis võimaldab suunata rohkem vahendeid õppe kvaliteedi kindlustamiseks. Riigigümnaasiumide õppetöö sisu ja koolielu korraldus lähtub EÕS eesmärkidest, sh muutunud õpikäsituse põhimõtetest, neis väärtustatakse motiveeritud ja pädevaid õpetajaid ning koolijuhti ja kasutatakse kaasaegseid digilahendusi. Gümnaasiumivõrgu planeerimisel on arvesse võetud lähedalasuvaid kutseõppeasutusi ning võimalusel riskasutatakse olemasolevat või ehitatavat taristut. Täiskasvanud õppuritele on loodud senisest paremad õppevõimalused nii kutseõppeasutuste kui ka gümnaasiumide juures, mistõttu on suurenenud täiskasvanud õppurite arv ja vähenenud madala haridustasemega inimeste arv.

Paranenud on erivajadustega laste õpivõimalused nii tavakoolis kui ka erikoolis ning HEV-koolivõrk on korrastatud. Üldharidus- ja kutsekoolidele on välja töötatud ja rakendatud optimaalsed pinnakasutusnormid.

2. Programmi eesmärk ja mõõdikud

Programmi eesmärk: Õpilaste arvu vähenemist arvestav ja kaasava hariduse põhimõtetest lähtuv koolivõrk, mis tagab võrdse ligipääsu kvaliteetsele haridusele kõigis Eesti piirkondades.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
						sihttase				
Tööjõukulude osakaal valitsussektori üldhariduskuludes (%), sh õpetaja tööjõukulude osakaal valitsussektori üldhariduskuludes (%)	62,8	67,5	68,4	67,4	selgub 2019	59,4	59,9	60	60	60
Gümnaasiumiastmega koolide arv (tk)	202	183	171	168	164	155	-	-	-	~100
Haridusvaldkonna pinnakasutuse optimeerimine (m ²)	3,5 milj (2012)	3,5 milj	-	-	3,4 milj	väheneb	väheneb	väheneb	väheneb	3 milj

Programm aitab kaasa järgmise mõõdiku saavutamisele:

Tõhustatud ja erituge vajavate õpilaste ³ osakaal, kes on kaasatud tavaõppesse*	28 (2012)	27	27	25	20					
--	-----------	----	----	----	----	--	--	--	--	--

* Indikaatori meetodika muutus seoses seadusandluse muutusega alates 1.02.2018. a. Uued sihttasemed töötatakse välja 2018. a lõpuks, peale esimest mõõtmist.

3. Programmi meede ja tegevused

3.1 Meede 1: Koolivõrgu korrastamine

Meetme tulemusmõõdikud:

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ⁴	2021	2022
						Sihttase				
Riigigümnaasiumite arv, tk	5	5	9	12	12	15	16	17	19	24
Nüüdisajastatud riigi ja munitsipaal-kutseõppeasutused (tk)	-	17	-	-	ei mõõdetata	-	-	24	24	24
Üldhariduskoolide kaasajastatud pind (m ²)	-	-	-	6 619	9 561	25200	-	84000	103 500	115 000
HEV õpilaste integreerimiseks toetust saavate koolide arv	-	-	-	0	0	-	20	60	60	60
Ruutmeetrid õpilase kohta üldharidusvõrgu korrastamisel toetust saanud objektidel (m ²)	14,8 (2012)	-	-	9,3	8,6	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5

Meetme sihtrühm

Koolipidajad, õpilased, lapsevanemad, koolitöötajad

³ Varasem nn HEV2

⁴ Projektid lõpetatakse hiljemalt 2023.a, mis on Euroopa Liidu toetuste kasutamise lõpptähtaeg

* Projektid lõpetatakse hiljemalt 2023.a, mis on Euroopa Liidu toetuste kasutamise lõpptähtaeg.

Tegevus	Vastutaja/ elluviija	2014 (algtaase)	Tulemus				
			2018	2019	2020*	2021*	2022*
1.1. Koolivõrgu korrastamine (sh riigigümnaasiumid, põhikoolid, HEV koolid) EÕS 5.2 ja 5.5	HTM	Tegutseb 5 riigigümnaasiumi. Tegutseb 36 riigi- ja munitsipaal HEV kooli. Koostatud üleriigiliste investeeringuprojektide nimekiri riigigümnaasiumidel ja HEV koolidele.	Tegutseb 15 riigigümnaasiumi (ca 5500 õppekohta) Põhikoolide taristu investeerimisetepanekute esitamise 2. voor on läbi viidud.	Tegutseb 16 riigigümnaasiumi (ca 5800 õppekohta)	Tegutseb 17 riigigümnaasiumi Ümberkorraldusse haaratud põhikoolid on funktsionaalsed, kaasaegsed ja efektiivsed.	Aastaks 2023 tegutseb 24 riigigümnaasiumi sh igas maakonnas vähemalt üks riigigümnaasium (ca 12 000 õppekohta sõltuvalt kokkulepetest Harjumaa omavalitsustega sh Tallinna linnaga) Ümberkorraldusse haaratud põhikoolid on funktsionaalsed, kaasaegsed ja efektiivsed. Kaasajastatud on vähemalt 103 500 m ² .	Aastaks 2023 tegutseb 24 riigigümnaasiumi sh igas maakonnas vähemalt üks riigigümnaasium (ca 12 000 õppekohta sõltuvalt kokkulepetest Harjumaa omavalitsustega sh Tallinna linnaga) Ümberkorraldusse haaratud põhikoolid on funktsionaalsed, kaasaegsed ja efektiivsed. Kaasajastatud on vähemalt 115 000 m ² .
1.2. Kaasava hariduse edendamiseks koolide taristu arendamine EÕS 5.2	HTM		Meede on jooksvatele taotlustele avatud.	Toetust on saanud vähemalt 20 õppeasutust.	Suurenenud on kaasatud tuge vajavate õppurite (tõhustatud- ja eritugi) osakaal tavakoolides. Tõhustatud- ja eritoe õpilaste kaasamiseks on toetust saanud 60 õppeasutust.	Suurenenud on kaasatud tuge vajavate õppurite (tõhustatud- ja eritugi) osakaal tavakoolides. Tõhustatud- ja eritoe õpilaste kaasamiseks on toetust saanud 60 õppeasutust.	Suurenenud on kaasatud tuge vajavate õppurite (tõhustatud- ja eritugi) osakaal tavakoolides. Tõhustatud- ja eritoe õpilaste kaasamiseks on toetust saanud 60 õppeasutust.
1.3. Kutseõppe-asutuste taristu nüüdisajastamine EÕS 5.3	HTM	Koostatud on üleriigiliste investeeringuprojektide nimekiri.	Tehtavad investeeringud on kooskõlas üldise kutseõppeasutuste võrgu kava arengutega.	Tehtavad investeeringud on kooskõlas üldise kutseõppeasutuste võrgu kava arengutega.	Tehtavad investeeringud on kooskõlas üldise kutseõppeasutuste võrgu kava arengutega.	Tehtavad investeeringud on kooskõlas üldise kutseõppeasutuste võrgu kava arengutega.	Tehtavad investeeringud on kooskõlas üldise kutseõppeasutuste võrgu kava arengutega.

Tegevuste kirjeldus

Koolivõrgu korrastamine viiakse ellu koostöös kohalike omavalitsustega. Optimaalse põhikooli- ja gümnaasiumivõrgu modelleerimiseks tellis Haridus- ja Teadusministeerium Poliitikauuringute Keskuselt Praxis uuringu „Eesti põhikooli- ja gümnaasiumivõrgu analüüs aastaks 2020“. Analüüsi tulemusi saavad koolipidajad kasutada oma koolivõrgu planeerimisel ja korrastamisel.

Lähtuvalt Haridus- ja Teadusministeeriumi analüüsist, Praxise uuringu tulemustest ja kohalike omavalitsuste valmisolekust, koostas Haridus- ja Teadusministeerium riigigümnaasiumide, kutseõppeasutuste ja HEV koolide üleriigilise või piirkondliku tähtsusega investeeringuprojektide nimekirjad (lisad 1-3).

Investeeringusotsuste tegemise üldised põhimõtted:

- Euroopa Liidu tõukefondide 2014-2020 vahenditest finantseeritakse investeeringuprojekte, mis panustavad üldhariduskoolide, taristu nüüdisajastamisse ja optimeerimisse (EÕS 5.2). Eelistatakse investeeringuprojekte, mille suhteline panus muutusesse on suurim, sh võetakse arvesse koolivõrgus tehtavate muudatuste ulatust ja mõju, investeeringu ja hoone ülalpidamiskulu maksumust, taotleja omaosalust, pinnakasutust ja teisi asjakohaseid kriteeriume;
- Investeeringud kutseõppeasutustesse (EÕS 5.3) ja täiskasvanute gümnaasiumidesse (EÕS 5.5) kavandatakse riigieelarvelistest vahenditest. Vastavad taotlused esitab Haridus- ja Teadusministeerium riigieelarvestrateegia ja riigieelarve koostamise käigus;
- Koolivõrgu ja õppekohtade planeerimisel lähtutakse õpilaste arvude prognoosidest aastani 2030. Gümnaasiumide (sh täiskasvanute õpe) ja kutseõppeasutuste õppekohtade arvu kavandatakse omavahel kooskõlas lähtudes piirkondlikust eripärast;
- Koolihoonete projekteerimisel ning rekonstrueerimise või ehituse rahastamisel lähtutakse Haridus- ja Teadusministeeriumis välja töötatud pinnanormatiividest;
- Hoonete rekonstrueerimisel ja ehitamisel kasutatakse energiasäästlikke lahendusi. Võimalusel rekonstrueeritakse olemasolevaid koolihooneid, v.a juhul, kui uue hoone ehitus on mõistlikum kui olemasoleva rekonstrueerimine;
- Euroopa Liidu tõukefondidest ja muudest riigieelarvelistest vahenditest kavandatud ressursse kasutatakse ühtsete eesmärkide nimel teineteist toetavalt;
- Investeeringu tulemusel on koolihooned säästlikud ning efektiivse pinnakasutusega ja tagavad õppevõimalused lähtuvalt kaasava hariduse põhimõtetest.

Tegevus 1.1. Koolivõrgu korrastamine sh riigigümnaasiumid, põhikoolid, HEV koolid (EÕS 5.2)

Riigigümnaasiumidesse investeerimine:

- Toetuse abiga luuakse riigi pidamisel tegutsevad tervet maakonda ja/või suurlinna teenindavad gümnaasiumid, mille õppekohtade loomisest arvestatakse demograafilistest muutustest tingitud õpilaste arvuga ja kus tagatakse nüüdisaegsele õpikäsitusele vastav õpikeskkond, kus õppesuundade ja valikainete võimaldamisel arvestatakse kogu maakonna õpilaste huvidega, suurlinnades teiste gümnaasiumide õppesisuga;
- Riigigümnaasium asutatakse igasse suurlinna (vähemalt 35 000 elanikku), maakonnakeskusesse ja piirkonnadesse, kus on piisav õpilaste arv;
- Suurlinnades luuakse riigigümnaasiumid vähemalt 540-le õpilasele, väljaspool suurlinna ja maakonnakeskuseid vähemalt 252-le õpilasele.

- Riigigümnaasiumi asutamisel korrastatakse piirkondlik gümnaasiumivõrk. Piirkonnaks on eelkõige riigigümnaasiumi asukohaks oleva kohaliku omavalitsuse territoorium, eelistatult kogu maakond. Tallinna linnas lepitakse omavalitsuse koolivõrgu korrastamise tingimused kokku sõlmitavas koostöökokkuleppes;
- Kõikides maakondades tagatakse mittestatsionaarse üldharidusõppe kättesaadavus põhi- ja keskkoolidega täiskasvanutele;
- Haridus- ja teadusminister kinnitab määrusega toetuse andmise tingimused ja käskkirjaga käesoleva programmi lisa 1 põhjal riigigümnaasiumide investeeringute kava (projektikavandid) kohalike omavalitsustega sõlmitud kokkulepete alusel;
- Juhul, kui lisa 1 nimetatud kohalike omavalitsustega ei saavutata kokkuleppeid hiljemalt 1. märtsiks 2018 või hangete odavnemise tulemusel on vabanenud investeeringuvahendid, siis otsustab haridus- ja teadusminister vabanenud vahendite edasise kasutamise programmi eesmärkidest lähtuvalt.

Põhikoolidesse investeerimine:

- Põhikoolide õpikeskkonna nüüdisajastamiseks saavad investeerimisettepaneku esitada:
 - Kohalikud omavalitsused, kelle territooriumil on asutatud riigigümnaasium alates 1. jaanuarist 2011. a. või on kokku lepitud selle asutamises ning sellest tulenevalt on vaja teha investeeringuid kohaliku omavalitsuse põhikoolide taristu optimeerimiseks;
 - Kohalikud omavalitsused, kus alates 1. jaanuarist 2011. a. on lõpetatud või lõpetatakse kohaliku omavalitsuse volikogu otsusega hiljemalt 31. augustiks 2020. gümnaasiumihariduse andmine statsionaarses õppevormis ning sellest tulenevalt on vaja teha investeeringuid põhikoolide kasutuses oleva taristu optimeerimiseks;
 - Kohalikud omavalitsused, kelle pidamisel ei ole gümnaasiumiastmega koole ja kus koolivõrgu korrastamise käigus on alates 1. jaanuarist 2011. a. põhikoolid liidetud või liidetakse kohaliku omavalitsuse volikogu otsusega hiljemalt 31. augustiks 2020. ning sellest tulenevalt on vaja teha investeeringuid koolide kasutuses oleva taristu optimeerimiseks;
 - Kohalikud omavalitsused, kus koolivõrgu korrastamise käigus on alates 1. jaanuarist 2011. a. lõpetatud või lõpetatakse kohaliku omavalitsuse volikogu otsusega hiljemalt 31. augustiks 2020. a õpe ühes või mitmes põhikoolis või põhikooli astmes;
 - Kohalikud omavalitsused, kus rahvastikuregistri andmete kohaselt on üle 10 000 elaniku ja kus põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 lõike 3 punktis 4 toodud vormis tegutsev gümnaasium on 1. septembri 2012. a seisuga tegevust alustanud.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiastmete lahutamist ei eeldata koolidelt, kus toimub õpe Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni õppekava, Euroopa koolide põhikirja konventsiooni alusel väljatöötatud õppekava kohaselt või gümnaasiumidelt, kus on põhikooli klassid ja toimub üksnes mittestatsionaarne õpe;

- Tartus, Pärnus ja Narvas peavad peale projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu õppima vähemalt 80% statsionaarses õppevormis õppivatest gümnaasiumiõpilastest põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 lõike 3 punktis 4 toodud vormis tegutsevates riigi või kohaliku omavalitsuse pidamisel olevates gümnaasiumites;
- Tallinna linnaga lepatakse koolivõrgu korrastamise tegevused ja tingimused kokku sõlmitavas koostöökokkuleppes;
- Kohalike omavalitsuste poolt esitatud investeerimisettepanekute hindamise tulemusena koostatakse investeeringute kava, mille kinnitab Vabariigi Valitsus;
- Investeerimisettepanekute esitamine, investeeringute kava koostamine ja kinnitamine toimub mitmes voorus;
- Kohalike omavalitsuste minimaalne omaosalus on 15% projekti maksumusest. Projektide hindamisel võidakse arvestada omavalitsuse poolset valmisolekut suurendada omaosalust;
- Võimaldatakse kahe või enama omavalitsuse ühistaotlusi;
- Haridus- ja teadusminister kinnitab määrusega täpsemad toetuse andmise tingimused ja hindamisjuhendi.

Hariduslike erivajadustega õpilaste koolidesse investeerimine:

- Toimetuleku- ja hooldusõppel olevatele õpilastele tagatakse õppekohad igas maakonnas;
- Investeeringute toetamisel eelistatakse maakonnakeskusi, kus on hea transpordiühendus ning head võimalused pakkuda seostatult haridus-, sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid;
- Haridus- ja teadusminister kinnitab määrusega toetuse andmise tingimused.

Tegevus 1.2. Kaasava hariduse edendamiseks taristu arendamine (EÕS 5.2)

Investeeringud erivajadustega laste kaasamiseks tavakooli:

- Programmi kaudu toetatakse väikesemahulisi investeeringuid taristusse, sisustusse ja õppevahenditesse, mis parandavad HEV laste õppimisvõimalusi tavakoolis.;
- Toetust saavad taotleda kõik koolipidajad;
- Kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks vajalike investeeringute toetamiseks kinnitab haridus- ja teadusminister määrusega toetuse andmise tingimused;
- Taotluste esitamine ja kinnitamine võib toimuda jooksvalt või mitmes voorus;
- Investeerimisettepanekute esitajate minimaalne omaosalus on 15% projekti maksumusest. Projektide hindamisel võidakse arvestada ettepaneku tegija valmisolekut omaosalust suurendada.

Tegevus 1.3. Kutseõppeasutuste taristu nüüdisajastamine (EÕS 5.3)

Kutseõppeasutustesse investeerimine on kooskõlas kutseharidusprogrammis toodud koolivõrgu kavaga. Olulisemate ja eraldiseisvate üleriigilise või piirkondliku tähtsusega investeeringuprojektide nimekirja kinnitab haridus- ja teadusminister käesoleva programmi lisana (lisa 2), mille alusel taotleb Haridus- ja Teadusministeerium investeeringuvahendid riigi eelarvestrateegia (RES) raames.

Investeeringutega kutseõppeasutuste taristusse:

- Rekonstrueeritakse õppetöö korraldamiseks vajalikud hooned, mis ei vasta nüüdisaegse õppekeskkonna nõudmistele;
- Sarnaseid õppetingimusi eeldavad muusika- ja tantsuerialad koondatakse ühte hoonesse;
- Nüüdisajastatavate õppekohtade arv peab vastama demograafilisele prognoosile ja tööturu vajadustele ning olema kooskõlas gümnaasiumi- ja kõrghariduse arengutega;
- Õppehoone tehnoloogiline sisseseade ja õppevahendid peavad võimaldama kaasaegsete tehnoloogiliste lahenduste kasutamist.

4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad poliitikainstrumendid

Programmi eesmärkide täitmisel panustavad mitmed „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ programmid.

- Üldharidusprogramm toetab uue õpikäsituse rakendamist, sh HEV õpilaste kaasamist tavakoolidesse.
- Õppe- ja karjäärinõustamise programmi toel tõhustatakse tugispetsialistide ning kutse- ja karjäärinõustamise kättesaadavust ja tagatakse karjääriõpe, vähendades nii õppes väljalangevust.
- Kutseharidusprogrammi ja üldharidusprogrammi sihiks on suurendada põhikoolide ja gümnaasiumide lõpetajate teadlikkust kutseõppe võimalustest ning kujundada üldhariduskoolide õpilaste ja õpetajate seas positiivne hoiak kutsehariduse suhtes.
- Täiskasvanuhariduse programm aitab madala haridustasemega täiskasvanuid tasemekoolitusse tagasi tuua. Kavandatakse meetmeid varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamiseks.
- Töötatakse välja ja rakendatakse rahastamismudelid, mis tagavad gümnaasiumide ja kutseõppeasutuste võrgu korrastamise ning juurdepääsu kvaliteetsele kodulähedasele põhikoolile ning mitmeid valikuvõimalusi pakkuvale kodumaakonnas asuvale gümnaasiumile, kutseõppeasutusele ja täiskasvanute gümnaasiumile.

5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Läbivad teemad	Programmi mõju läbivate eesmärkude saavutamisel
Võrdsed võimalused	Positiivne: Tagatakse kodulähedane põhiharidus ning ligipääs kõrgekvaliteedilisele valikuterohkele üldkeskharidusele kõigis maakondades. Luuakse füüsiline õppekeskkond erivajadusega õppijate kaasamiseks tavakooli. Koolihoonete projekteerimisel ja ehitamisel järgitakse universaalse disaini põhimõtteid, millega muudetakse hooned ligipääsetavaks ka liikumis-, kuulmis- ja nägemispuudega isikutele; erinevast soost, rahvusest või vanuses isikuid koheldakse võrdselt. Kõikidel lastel peab olema õigus elada kodus, kui seal on loodud nende arenguks vajalikud tingimused.
Regionaalareng	Positiivne: Koolivõrgu korrastamine aitab kaasa piirkondade kestlikule ja ühtlasemale arengule. Samuti aitab programm kaasa toimepiirkondade keskuste arengule ning keskus-tagamaa seoste tugevdamisele. Tugevate kvaliteedimärgiga riigigümnaasiumide tekkimine tõmbekeskustesse ja kodulähedaste kvaliteetsete

Läbivad teemad	Programmi mõju läbivate eesmärkude saavutamisel
	põhikoolide säilimine nii tõmbekeskustes kui tagamaal vähendab õpirännet ning suunab maakondliku transpordi arengut. Koolivõrgu korrastamisel lähtutakse lähimuspõhimõttest ning arvestatakse kohalike ja piirkondlike eripäradega ning arengukavadega, möödapääsmatu on koostöö kohaliku tasandi organisatsioonidega.
Infoühiskond	Positiivne: Renoveeritud ja uute koolihoonete sisustamisel lähtutakse uueneva õpikäsituse põhimõtetest, koolid sisustatakse kaasaegse digitehnoloogiaga, mis mõjutab IKT-oskuste omandamist ja nende pidevat arengut – luuakse eeldused digipädevuste kujunemiseks. Kasutatakse IKT nutikaid lahendusi; hooned on ühendatud kiire internetiühendusega.
Riigivalitsemine	Neutraalne.
Keskkonnahoid ja kliima	Positiivne: Koolihoonete energiasäästlikud lahendused mõjutavad ressursitõhusust ja kaudselt ka keskkonna saastekoormust. Võimalusel kasutatakse hoonete ehitamisel keskkonnasäästlikke lahendusi, sh ennetatakse energiatõhususe direktiivi tulevikus kehtima hakkavate nõuete täitmist. Soodustatakse jäätmete taaskasutust. Hoonete juurde rajatavad jalgrattaparklad propageerivad tervislikke ja keskkonnasõbralikke eluviise.

6. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigieelarvestrateegia perioodiga, mis tagab kooskõla riigi eelarvestrateegiaga ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi kinnitab haridus- ja teadusminister viivitamatult peale riigieelarve seaduse vastuvõtmist.

Programmi vastutaja ja elluviija on Haridus- ja Teadusministeerium. Selle elluviimisele panustavad kooli pidajatena riik ja kohalikud omavalitsused ning omavalitsuste liidud, õppeasutuste juhid.

Programmis seatud mõõdikute seiramise ja saavutamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal. Aastaruande koostab Haridus- ja Teadusministeerium koos programmi täiendamise eelnõuga hiljemalt 28. veebruariks.

Programm avalikustatakse HTM-i kodulehel.

Raivo Trummal
Koolivõrgu osakonna juhataja